

בבא מציעא כ"ו

רב אשי אמר סכין אחר הקת למדנו במשנה, שהמוצא בכותל חדש, מחציו ולחוץ וכיס אחר השנן רשות הרבים שלו, מחציו ולפנים לרשות היחיד של בעל הבית³⁴⁵. אמר רב אשי, בכלי שבכותל בין הבית לרשות הרבים, הסכין הולכת אחרי הקת. אם הקת לצד הבית בני הבית הם שנתנוה שם, ואם לחוץ בני רשות הרבים נתנוה. וארנק הולך אחרי שנצו, הרצועות שהכיס קשור בהן. שואלת הגמרא, והרי במשנה שנינו שמחציו ולחוץ שלו, מחציו ולפנים של בעל הבית. ואם כן נראה לאיזה צד הסכין והשנצים? אומרת הגמרא, שהמשנה מדברת במוכים ובחתיכת כסף, שאין בהם מקום אחיזה.

עוד שנינו בברייתא, שאם היה כותל ממולא מהם, חולקים. שואלת הגמרא, מה חידשה הברייתא, הרי הוא פשוט? עונה הגמרא, שהכותל משופע לצד אחד. והחידוש הוא, שלא אומרים שנשפך, היה למעלה והתגלגל למטה.

מעות שנמצא לפי סוח' בה' מעשר בהר הבי' חולין למדנו במשנה, שכותל שהוא בירוש' בשאר השנה חול' ברגל הכל מעשר מושכר לאחרים, אפילו אם מצא

בחלק שמחציו ולפנים הבית³⁴⁶, הרי אלו של המוצא. שואלת הגמרא, ומדוע לא נלך אחר השוכר האחרון³⁴⁷? שכן שנינו במשנה במסכת שקלים, מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה, לעולם מעשר. מפני שרוב הברש הנאכל בירושלים הוא מעשר שני, והמעות הם מעות מעשר שנפלו מן הקונים³⁴⁸. ומעות שנמצאו בהר הבית, לעולם חולין³⁴⁹. ואפילו בשעת הרגל, מפני שרוב השנה רוב המעות בירושלים הגם חולין, ובודאי נפלו לפני הרגל. ובירושלים בשאר ימות השנה חולין, בשעת הרגל הכל מעשר. ואמר רבי שמעיה ברבי זעירא, המעות שנמצאו בשעת הרגל הם מעות מעשר, למרות שרוב המעות בירושלים הם מעות חולין, הואיל ושוקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום³⁵⁰. המעות שנפלו לפני הרגל נמצאו על יד המנקים, ואלו הם מעות מעשר. ואם כן קשה, שגם כמו כן נאמר שהמוצא בכותל

345 תוס' הקשו הרי אמרו כל ספק הינוח לא ישול, ועוד הרי כאן אם נטל המקום יהיה סימן ועוד שמשמע מהמשנה שהוא אסילו בכלי שיש בו סימן. וי"ל שהוא בשתיך טפי ומסתבר שהתיאשו. אבל מחציו ולפנים של בעל הבית שמסתמא אינו שוכח את חפציו ימים רבים. תוס'.

346 כשנמצא בצורה שנראה שהוא אבדה. תוס'.

347 שהוא בעל הבית שמסתמא גר בביתו עם השוכרים. והם בדקו את חפציהם לפני שעזבו את הבית. ואפילו אין בה סימן בעה"ב אינו מתיאש מפני שסובר שימצאנו כיון שלא גרים אתו נכרים. וכשמתרץ שעשאו פונדק לג' בני אדם מתיאש אפ' בדבר שיש בו סימן. תוס'.

348 ולא תולים שנפלו מהמוכרים מפני שהקונים הם הרוב, ועוד שמעמידים אותם על חזקתם שהיו מעשר. תוס'.

349 לא יכנס אדם להר הבית במעות הצרורים לו בסדינו הוא רק כשנושאם בסדינו שנראה שנושאם למסחר אבל מותר לקחת מעות בידו בהר הבית. תוס'.

350 וכיון שבודקים שלא יהיה עצם כשעורה בודאי מצאו את המעות. תוס'.

מושכר יחזיר לאחרון ששכר³⁵¹, שכל אחד מהשוכרים הראשונים חיפש בכל הבית לפני שיצא ממנו, והשוכר האחרון הוא ששכח את מה שנמצא כאן³⁵²?

אמר ריש לקיש בשם בר קפרא, שהמשנה מדברת כשבעל הבית עשאו פונדק לשלשה ישראלים³⁵³ בבת אחת. ואומרת הגמרא, שנביא מכאן ראייה לספק שהסתפקנו. והלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפילו ברוב ישראל? אלא אמר רבי מנשיא בר יעקב, כגון שעשאו פונדק לשלשה³⁵⁴ עובדי כוכבים.

ר"נ א' ראה סלע שנפל משנים רב נחמן בשם רבה בר אבוה אמר, שאפילו אם נעמיד חייב להחזיר מג' אינו חייב שעשאו פונדק לשלשה ישראל, אין ראייה שהלכה כרשב"א באבדה שנמצאה בעיר שיש בה רוב ישראל³⁵⁵, מפני שמי שנפל ממנו אומר הרי לא היו עמי אלא אלו. וכשאמרת להם שאבדה לי, המוצא לא החזירו לי מפני שדעתו לגזלה ממני, האם הוא יחזירו לי, והוא מתיאש ממנה³⁵⁶. ורב נחמן לשיטתו במה שאמר, ראה סלע שנפל משנים חייב להחזיר³⁵⁷, מפני שמי שנפל ממנו אינו מתיאש משום שהוא יאמר, הרי לא היה עמי אדם אחר אלא הוא. אומר לו אתה לקחת אותה ואשביע אותה שבועת 'היסת'³⁵⁸. ראה סלע שנפל מביין שלשה אנשים אינו חייב להחזיר, מפני שמי שנפל ממנו מתיאש³⁵⁹, שהרי אינו יכול להשביע את שני האחרים 'היסת' בטענת שמא.

רבא אמר כשיש שווה פרוטה אמר רבא, מה שרב נחמן אמר, הוא רק כשאין בו שווה לכל אחד חייב להחזיר פרוטה לכל אחד ואחד. מפני שאם יש בו שווה פרוטה

לכל אחד יתכן שהם שותפים בו, והם נאמנים אחד על השני. מפני שמי שהסלע נפלה מכיסו אינו מתיאש מפני שהוא יאמר בלבו, אחד השותפים מצאה והוא שותק כדי לצער אותי. והסלע באה לידי המוצא לפני יאוש. ואפילו שהמאבד יתיאש כשלא יחזיר לו, שאין סימן לסלע, הוא בא באיסור לידי המוצא, והוא יאוש

351 אפילו שיש גומא שלא מוצאים בה ע"י כיבוד, מהלשון מצא בבית לא משמע שהוא בגומה עמוקה כ"כ. תוס'.

352 שהרי השוכר האחרון היה מוצא את מה שקודמיו שכחו. רש"י ועיין במהרש"א.

353 וכל שכן לג' עובדי כוכבים, והמאבד מתיאש משום שאינו יודע ממי ידרשנו.

354 בפחות מג' אינו נקרא רוב, ומדובר שעדיין הם בבית שאל"כ בעה"ב הוא האחרון. תוס'.

355 והוא מפרש שדברי בר קפרא שא' לג' בני אדם הם אפילו בג' ישראל. ואפ' חכ' מודים מפני שהוא מתיאש. ולא מספיקים שנים ובעל הבית וכל אחד מהם יאמר שחברו לקחה כמו בסמוך, מפני שיתכן שהמאבד הוא אחד השוכרים והם לא חושדים בבעל הבית שסבור שחברו יחזיר' לו ולא מתיאש. תוס'.

356 אבל באבדה שנמצאה במקום שהרבים מצויים בעיר שיש בה רוב ישראל אינו מתיאש, מסני שחושב שישראל שימצאנה יחזיר לו אותה. רש"י.

357 אפ' אין בו סימן, מפני שאינו מתיאש לעולם. ומדובר כששניהם חפשוה יחד לפני שהוא מצאה. וכ"א סבור שחברו לקחה ואינו מתיאש לעולם. וכן אומרים בסמוך שהם שותפים, כיון שראינו שהם מחפשים יחד. ועל מה שרש"י כתב שהוא יאוש שלא מדעת קשה שרבא עצמו סובר שיאוש שלא מדעת הוא יאוש. ועל מה שרש"י פירש שישביענו היסת קשה הרי בימי בר קפרא לא ניתקנה עדיין שבועת היסת. וי"ל שבלא שבועה אינו מתיאש לעולם. תוס'.

358 רש"י.

359 ואין לומר שהוא יאוש שלא מדעת כר' יצחק שא' אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. רש"י. ועיין הע' 13.

שלא מדעת. אבל אם אין בו שווה פרוטה לכל אחד³⁶⁰, אינו חייב להחזיר ממנה נפשך. אם הם שותפים, אין לכל אחד שווה פרוטה, ואין בו השבת אבדה. ואם אינם שותפים, מי שנפל ממנו התיאש. ויש אומרים, שרבא אמר שחייב להחזיר אף על פי שאין בו אלא שתי פרוטות. אולי הם שותפים והם נאמנים זה על זה. ואחד מהם מחל על חלקו, וזה שנפלה מכיסו לא התיאש.

ראה סלע שנפלה ונטלה אמר רבא, ראה סלע שנפלה מאדם, אם נטלה לפני לפני יאוש עובר בכולן יאוש³⁶¹ על מנת לגזלה, עובר בכולן. משום "לא תגזל" ומשום "הִשָּׁב תְּשִׁיבֶם" ומשום "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם". ואפילו שהחזירה לאחר יאוש, היא מתנה שנתן לו³⁶², ואת האיסור שעשה עשה. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה, ולאחר יאוש נתכוון לגזלה, אינו עובר אלא משום "הִשָּׁב תְּשִׁיבֶם"³⁶³. משום שאין עוברים ב"לא תגזול" אלא בשעת הנטילה³⁶⁴. ולא עובר על "לא תוכל להתעלם" אלא הכובש עיניו ונמנע מלהציל³⁶⁵. ואם המתין בשעה שראה את המציאה עד שהבעלים נתיאשו ונטלה שלא על מנת להחזיר, עובר משום "לא תוכל להתעלם"³⁶⁶ בלבד.

אמר רבא, מי שראה שנפל מחברו וזו בין החולות ומצאו ולקחו, אינו חייב להחזירו. מפני שמי שנפל ממנו התיאש. ואפילו שהוא ראה שהוא לוקח כברה ומסנן את החול, אינה ראייה שלא התיאש ממנו. מפני שהוא אומר כמו שהמטבע נפל ממני, כך נפל מטבע מאדם אחר ואני אמצאנו.

משנה

מצא בחנות הרי אלו שלו, מפני שבדבר שאין בו סימן מי שנפל ממנו מתיאש מפני שהוא מקום שהכל נכנסים אליו³⁶⁷. מצא בין התיבה שהחנווני יושב לפניה ושם שומר את המעות, לבין החנווני, המעות של חנווני.

המוצא מעות לפני שולחני המחליף מעות ושם בתיבה את מה שנותנים לו, הרי אלו של המוצא שמה שלפני השולחני נפל מהבאים. בין הכסא לשולחני, הרי אלו

360 כשיש בו ב' פרוטות אם שלשתם שותפים אין בו כדי השבה. אם אינם שותפים המאבד מתיאש מפני שכ"א מהם ידחוו אצל חברו. ואין לחשוש שרק שנים מהם שותפים בו, מפני שכשיש שלשה ושנים מהם שותפים לא יטענו בטענת ברי שהשלישי לקחה. למרות שאינם חושדים זה בזה, מפני שכ"א מהם חושב שחברו לקחה כדי לצערו. ועוד שכששלשה הולכים יחד או שאינם שותפים או ששלשתם שותפים. תוס'.

361 לא המתין עד זמן שאדם עשוי למשמש בכיסו. רש"י.

362 כיון ש"לא תגזול" הוא לאו הניתק לעשה של השבה, ואם השיב אינו עובר עליו. אינו נקרא מתנה ואינו עובר גם על "השב תשיבם". והגמרא אומרת, איסורא דעבד עבד רק על "לא תוכל להתעלם". תוס'.

363 הגמרא בקידושין אומרת שהשבת אבדה היא נמות עשה שאין הו"ג בענין זה. ואינו עובר על לא תגזול אפ' שכובש שכר שכיר עובר עליו אפ' שבהיתרא בא לידו. מפני שכאן כשהתכוון לגזול כבר התיאשו הבעלים. תוס'.

364 כמו "ויגזול את החנית מיד המצרי". רש"י.

365 אבל חייב ב"השב תשיבם" משעה שנטל עד שהחזיר לבעלים. רש"י.

366 שהרי העלים עיניו. רש"י.

367 רש"י.

של שולחני, שבסתם נפלו מהשולחני.

הלוקח פירות מחבירו או ששילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות, הרי אלו שלו. אם היו צרורין, נוטל ומכריז, מפני שהקשר או הנימין נחשב לסימן.

גמרא

ר"א א' אפ' המעות מונחים על אמר רבי אלעזר, מה ששנינו שהמוצא מעות הרי אלו השולחן הם שלו

שלו, אפילו אם³⁶⁸ מונחים על השולחן. ומביאה הגמרא את מה שהמשנה אומרת, לפני שולחני הרי אלו שלו. אם מצא על הקרקע לפני שולחני הם שלו, משמע שאם מצא על השולחן הם של השולחני. ואומרת הגמרא, שמהסיפא משמע להיפך, בין הכסא לשולחני הרי אלו של שולחני, אבל על השולחן הרי אלו שלו. אלא מכאן אין ללמוד מה הדין כשמצא על השולחן. ומנין רבי אלעזר למד את דינו? אמר רבא, שהמשנה היתה קשה לרבי אלעזר. מדוע שנינו בין הכסא לשולחני של שולחני? נאמר על גבי שולחן של שולחני, וכל שכן שבין הכסא לשולחני הם של שולחני. וכן קשה שנשנה ברישא³⁶⁹ מצא בשולחנות הרי אלו שלו, כמו ששנינו מצא בחנות הרי אלו שלו. ומכאן ראייה שאפילו אם המעות מונחים הרי אלו שלו.

לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל לוקח מבעה"ב חייב להחזיר

אמר ריש לקיש בשם רבי ינאי, מה ששנינו שהקונה פירות ונמצאו בהם מעות אינו חייב להכריז עליהם, הוא בלוקח מהתגר, שלקח תבואה מאנשים רבים וכיון שאין בהם סימן הבעלים התיאשו³⁷⁰. אבל הלוקח מבעל הבית, חייב להחזיר. וכן שנה התנא לפני רב נחמן, לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר. אמר לו רב, נחמן האם בעל הבית דש אותם בעצמו! הרי פועלים רבים דשים את פירותיו? וכששאל אותו האם ימחוק ברייתא זאת ממשנתו. אמר לו רב נחמן, לא, אלא תפרש שהלוקח מבעל הבית חייב להכריז, כשבעל דשן על ידי עבדיו ושפחתו הכנענים.

368 רש"י כתב שלא גורסים צרורים. וי"ל שגורסים כן ואפילו שבצרורים יש סימן אינו חייב להכריז מפני שמדובר ברוב עכו"ם מצויים שם. והלכה כרשב"א בזה. תוס'.

369 והרמב"ם מפרש שהקושיה היא על הסיפא בין הכסא לשולחני של שולחני, נאמר מצא בשולחנות לשולחני. ועיין בהג"א. הגהות הגר"א.

370 תוס' הקשו על רש"י שפירש שהתגר קנה פירות מאנשים רבים ועירבם. למה לא העמידו בלוקח שהוא תגר. וי"ל שבתגר עצמו הדבר תלוי אם מצא קודם שהספיק לערבם עם פירות אחרים, או שמצא אחרי שהספיק לערבם. אבל בלוקח מן התגר הוא מצאם אחרי שהתגר עירבם עם פירות אחרים. ועי"ל בלא הטעם שמערבם עם פירות אחרים בלוקח מן התגר אינו יודע למי להחזיר אם לתגר או לבעל הבית, ואפ' אם המעות נופלים רק בשעת דישה אינו יודע לאיזה בעה"ב. והיה אפשר להעמיד בלוקח שהוא תגר ובעה"ב מתיאש מפני שחושב שהתגר מכר את הפירות, והקונה לא יודע למי יחזיר. אלא שהדבר תלוי אם מצא קודם ששהה כדי למכור לאחר. תוס'.